

Belangrijkste wijzigingen in het deskundigenonderzoek na de Wet van 30 december 2009

Luc Ceulemans
Accountant en belastingconsulent
Raadslid IAB

De Subcommissie 'deskundigenonderzoek' van de Commissie bijzondere opdrachten, opgericht in de schoot van het IAB en het IBR, had bij de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers diverse aanvullingen en suggesties geformuleerd op wetsontwerp 2161/001, waarvan de meeste door middel van amendementen werden geïntegreerd. Zij dankt hierbij de parlementsleden voor hun aandacht die zij aan deze voorstellen hebben willen besteden. De leden van deze subcommissie zijn: Luc Ceulemans, Micheline Claes, Filip Cobert, Bertin Pouseele, Estella Verschueren en Peter Weyers.

De Wet van 15 mei 2007 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek en tot herstel van artikel 509^{quater} van het Strafwetboek heeft aanleiding gegeven tot heel wat praktische moeilijkheden zoals de verplichte installatievergadering in de raadkamer, de aanstelling van de deskundige uitsluitend door de rechtbank, de automatische inwerkingtreding van het deskundigenonder-

zoek, de onzekerheid omtrent de vraag welke beslissingen van de rechter vatbaar waren voor hoger beroep of verzet en ten slotte de aanvang van de werkzaamheden vooraleer de kosten en erelonen werden geconsigneerd door de partijen en of vrijgegeven door de rechter.

Sinds de wet op het deskundigenonderzoek op 15 mei 2007 werd aangepast, werden er twee wetsvoorstellen^{1,2} ingediend, die evenwel zonder verder gevolg bleven. Op 14 september 2009 nam de regering het initiatief om een wetsontwerp in te dienen. Zij voegde een Afdeling I (Wijzigingen in het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek) in Hoofdstuk 3 (Diverse wijzigingen van gerechtelijk recht en handelsrecht) toe.³ Na bespreking in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat verscheen deze Wet van 30 december 2009 in het *Belgisch Staatsblad* van 15 januari 2010.

De voornaamste wijzigingen worden hieronder opgesomd en besproken.

¹ J. GEORGE, G. KINDERMANS en C. NYSENS, Wetsvoorstel van 29 oktober 2008 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 1523/001.

² C. LECOMPTE en J. LEJEUNE, Wetsvoorstel van 27 april 2009 tot wijziging van art. 972 en 987 van het Gerechtelijk Wetboek, in verband

met het gerechtelijk deskundigenonderzoek, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 1955/001.

³ Wetsontwerp van 14 september 2009 houdende diverse bepalingen betreffende Justitie (II), *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, meer bepaald art. 20 t/m 38.

1. Het subsidiariteitsbeginsel en het principe van de actieve rechter

Artikel 875*bis* van het Gerechtelijk Wetboek schrijft voor dat de rechter de keuze van de onderzoeksmaatregel beperkt tot wat volstaat om het geschil op te lossen, waarbij de meest eenvoudige, snelle en goedkope maatregel de voorkeur geniet. Dit subsidiariteitsbeginsel blijft behouden.

Evenwel worden de procedures met betrekking tot de beperkte tussenkomsten van de deskundigen, zoals het horen van de deskundige en de technische raadgevers, het mondeling verslag door de deskundige ter zitting en de aanwezigheid van de deskundige bij een onderzoeksmaatregel, verder verduidelijkt en uitgewerkt, waardoor het subsidiariteitsbeginsel een grotere inhoud krijgt.

Het subsidiariteitsbeginsel blijft behouden

Vervolgens worden meer bevoegdheden aan de rechter toegekend die de actieve rol van de rechter verder benadrukken.

Zo krijgt de controlerende rechter de mogelijkheid om af te wijken van de door de partijen gekozen deskundige mits “een met redenen omklede beslissing”. Hij kan eveneens beslissen om de deskundige te vervangen wanneer deze laatste onrechtmatig afwezig was op de installatievergadering.

De rechter krijgt ook de mogelijkheid om de partijen op te roepen in de raadkamer om hun opmerkingen op het eindverslag van de deskundige te bespreken. Daarnaast kan de rechter, op verzoek van de meest gerede partij, een bevel tot tenuitvoerlegging uitspreken wanneer de kosten en de erelonen niet tijdig werden geconsigneerd.

Wanneer de partijen de gedetailleerde staat van kosten en erelonen van de deskundigen betwisten, kunnen zij worden opgeroepen voor de rechtbank.

Ten slotte zijn de meeste beslissingen genomen tijdens het deskundigenonderzoek niet meer vatbaar voor hoger beroep of verzet. Bijgevolg kunnen deze beslissingen enkel worden voorgelegd aan de controlerende rechter, die in eerste en laatste aanleg kan oordelen over de aangehaalde discussiepunten.

2. Aanstelling van de deskundige

Net zoals vóór de wetwijziging van 15 mei 2007, krijgen de partijen opnieuw de mogelijkheid om een deskundige voor te dragen. De rechter kan evenwel, mits een gemotiveerde beslissing (art. 962, tweede lid Ger.W., toegevoegd door art. 20 van het wetsontwerp), toch een andere deskundige aanstellen.

Hierdoor wordt verholpen aan de incoherentie met de wraking van de deskundige (ongewijzigd art. 968, Ger.W.).

Artikel 968 van het Gerechtelijk Wetboek, dat door de Wet van 15 mei 2007 niet werd gewijzigd, bepaalt dat *de door partijen gekozen deskundige* enkel kan worden gewraakt om redenen die ontstaan zijn of bekend zijn geworden na zijn aanstelling. Vervolgens schrijft artikel 971, vierde lid Ger.W. voor dat de partijen een nieuwe deskundige voordragen. Nu wordt daaraan toegevoegd dat de rechter kan afwijken van deze voordracht bij een met redenen omklede beslissing.⁴

Dat artikel 966 Ger.W. ongewijzigd blijft, is een gemiste kans. De bepaling dat deskundigen kunnen worden gewraakt om dezelfde redenen als rechters is heel streng, rekening houdend met de rol die beiden spelen. Een deskundige geeft immers enkel advies, terwijl de rechter op basis van dit advies de eindbeslissing neemt.

Ingevolge het ongewijzigde artikel 970 Ger.W. dient het verzoekschrift tot wraking van de deskundige door de partijen te worden ingediend binnen de acht dagen nadat de

⁴ Amendement 37, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, art. 972, derde lid, Ger.W., gewijzigd aan art. 23 van het wetsontwerp, p. 21.

partijen kennis kregen van de redenen tot wraking. Deze termijn van acht dagen is echter niet voorgeschreven op straffe van verval. Bijgevolg bestaat het risico dat partijen tot wraking zullen overgaan wanneer zij dat willen.

Net zoals vóór de wetwijziging van 15 mei 2007 krijgen de partijen opnieuw de mogelijkheid om een deskundige voor te dragen

De deskundige beschikt over acht dagen om zijn opdracht te weigeren. Deze weigering dient met behoorlijk omklede redenen te worden gestaafd. De versteklatende partijen worden daarvan per aangetekende brief geïnformeerd, terwijl voor de verschenen partijen, hun raadslieden en de rechter een gewone brief, en voortaan ook de moderne communicatiemiddelen, zoals fax of elektronische post⁵, volstaat.

Volgens de letter van de wet kunnen de partijen hun opmerkingen formuleren wanneer de deskundige zijn opdracht weigert (art. 972, § 1, derde lid Ger.W., gewijzigd aan art. 23 van het wetsontwerp). In de parlementaire werken wordt uitgelegd dat dit inhoudt dat partijen een nieuwe deskundige kunnen voorstellen.⁶ Dit is een belangrijke verduidelijking, die aldus beter in de wetgeving was opgenomen.

De rechter wijst daarna een nieuwe deskundige aan, eventueel rekening houdend met de keuze van de partijen, zonder daarbij de formele procedure van vervanging beschre-

ven in artikel 979 Ger.W. te volgen. Tegen deze beslissing is geen hoger beroep of verzet mogelijk.⁷

Het gezamenlijke verzoek tot vervanging van de deskundige per gewone brief aan de rechter moet voortaan gemotiveerd zijn. Het nieuwe gegeven dat de partijen hun verzoek moeten motiveren, neemt niet weg dat de rechter verplicht is tot een vervanging over te gaan, maar biedt hem de mogelijkheid om bij de aanduiding van een nieuwe deskundige rekening te houden met deze motieven.⁸

De partijen stellen, indien gewenst, een nieuwe deskundige voor. Van deze keuze kan de rechter op een met redenen omklede wijze afwijken (conform het tweede lid van art. 979, § 1 Ger.W., aldus vervangen door art. 30 van het wetsontwerp). De rechter doet uitspraak binnen de acht dagen, waarbij de behandeling in de raadkamer niet meer vereist is. Op die manier wordt een vertraging van het deskundigenonderzoek⁹ vermeden.

3. Hoger beroep of verzet

Teneinde de onduidelijkheid omtrent de beslissingen waartegen al dan niet hoger beroep of verzet kan worden aangetekend weg te werken en teneinde te verhelpen aan de vertragende werking van deze rechtsmiddelen, zijn de beslissingen genomen tijdens de procedure van het deskundigenonderzoek in de regel voortaan definitief (nieuw art. 963, eerste lid Ger.W., ingevoegd door art. 21 van het wetsontwerp).

Uitzonderingen daarop zijn de beslissingen tot wraking/vervanging van de deskundige (art. 971 Ger.W.), tot vervanging van een deskundige (art. 979 Ger.W.), tot bepaling van de consignatie van het voorschot op kosten en erelonen (art. 987, eerste lid Ger.W.) en tot begroting van deze kosten en erelonen (art. 991 Ger.W.).

Deze uitzonderingen zijn uitvoerbaar bij voorraad, niet-tegenstaande hoger beroep of verzet en worden zo uitgesloten van de devolutieve werking van het hoger beroep (nieuw

⁵ Amendement 39, TERWINGEN en DE SCHAMPELAERE, gewijzigd art. 972, § 1, derde lid Ger.W., ingevolge art. 23 van het wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 21.

⁶ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 49.

⁷ Advies Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 98.

⁸ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 53.

⁹ *Ibidem*, ingevoegd op voorstel van de Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 100.

art. 963, tweede lid Ger.W., ingevoegd door art. 21 van het wetsontwerp).

Hoger beroep tegen bovenvermelde beslissingen maakt evenwel het geschil zelf niet aanhangig bij de rechter in hoger beroep. De rechter in hoger beroep zal zich bijgevolg enkel kunnen uitspreken over de tussenvorderingen. Het bodemgeschil wordt intussen gewoon voortgezet voor de eerste rechter.¹⁰

4. De installatievergadering

Sinds de wetwijziging van 15 mei 2007 was de rechter verplicht een installatievergadering te organiseren, tenzij alle partijen het eens waren om daarvan af te zien. Deze installatievergadering werd vaak als nutteloos, tijdrovend en kostenverhogend ervaren.¹¹

Nu wordt deze situatie omgedraaid: er zal enkel een installatievergadering voor de rechter gehouden worden indien de rechter het noodzakelijk acht of indien alle *verschijnende* partijen erom verzoeken (art. 972, § 2, eerste lid Ger.W., aldus gewijzigd ingevolge art. 23 van het wetsontwerp). In wetsontwerp nummer 2161/001 was bepaald dat *alle* partijen, dus ook de versteklatende partijen, erom moesten verzoeken. De notie “verschijnende” werd tijdens het parlementair debat toegevoegd¹², zodat een versteklatende partij niet onnodig een verdragend effect op het geding kan uitoeven.

De wet bepaalt nu expliciet dat de installatievergadering, in samenspraak met de deskundige, niet alleen in de raadkamer, maar ook op om het even welke plaats, naargelang de aard van het geschil, door de rechter bepaald, kan worden gehouden. Deze wijziging draagt ongetwijfeld bij tot een zo efficiënt mogelijke organisatie van de installatievergadering¹³ en zal zonder twijfel het nut van deze vergaderingen verhogen (art. 972, § 2, derde lid Ger.W., aldus gewijzigd ingevolge art. 23 van het wetsontwerp). Bovendien zal de deskundige met betere kennis van zaken kunnen oordelen,

indien hij ter plaatse is geweest en zullen de partijen, wanneer zij worden geconfronteerd met de situatie en de omstandigheden die aanleiding geven tot de discussie, vlugger tot een vergelijk komen.¹⁴

Op grond van de wetgeving van 15 mei 2007 diende de deskundige niet aanwezig te zijn op de installatievergadering, tenzij één van de partijen erom verzocht. De verplichte aanwezigheid van de deskundige op de installatievergadering wordt nu als beginsel in de wet ingeschreven, omdat dit veelal nuttig is voor het goede verloop van de installatievergadering.¹⁵ Daarvan kan evenwel worden afgeweken wanneer de rechter oordeelt dat een telefonisch contact of enig ander communicatiemiddel met de deskundige volstaat (art. 972, § 2, vierde lid Ger.W., aldus gewijzigd ingevolge art. 23 van het wetsontwerp).

Er zal enkel een installatievergadering voor de rechter gehouden worden indien de rechter het noodzakelijk acht of indien alle *verschijnende* partijen erom verzoeken

In geval van onrechtmatige afwezigheid van de deskundige op de installatievergadering *oordeelt* de rechter over zijn vervanging en wordt een nieuwe installatievergadering belegd (art. 972, § 2, vijfde lid Ger.W., aldus gewijzigd ingevolge art. 23 van het wetsontwerp). Zo zal de afwezigheid ingevolge overmacht bijvoorbeeld niet tot zijn vervanging leiden.¹⁶

¹⁰ Advies Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 97.

¹¹ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 47.

¹² Amendement 20, DEOM, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 11.

¹³ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 50.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

De verplichte vermeldingen in de beslissing na afloop van de installatievergadering blijven behouden, maar worden aangevuld en gepreciseerd.

Er wordt nu duidelijk bepaald dat de eventuele aanpassing van de opdracht enkel kan gebeuren als alle partijen het daarover eens zijn (art. 972, § 2, zevende lid, 1° Ger.W.). Dat een alleenzettelend rechter, als gevolg van de installatievergadering, eigenmachtig wijzigingen zou kunnen aanbrengen aan de opdracht die vaak tot stand zijn gekomen na heel wat juridische discussies en die door een andere rechter of door een college van drie rechters werd bevolen, is immers niet raadzaam.¹⁷

De “verplichte” vermelding dat het voorschot moet worden bepaald door de rechter, wordt een “facultatieve vermelding”, waardoor artikel 972, § 2, zevende lid, 5° Ger.W. in overeenstemming wordt gebracht met artikel 987, eerste lid Ger.W. Volgens de Memorie van toelichting¹⁸ moet de rechter bijvoorbeeld voor kleine, courante deskundigenonderzoeken nog steeds kunnen oordelen of een consignatie al dan niet nodig is (art. 972, § 2, zevende lid, 5° Ger.W.).¹⁹

Aan de bepaling van het voorschot wordt nu toegevoegd welke partij(en) gehouden is (zijn) dit te betalen en binnen welke termijn zij dit dient (en) te doen (art. 972, § 2, zevende lid, 5° Ger.W.).²⁰

Tijdens de bespreking in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd dezelfde bepaling toegevoegd voor de vrijgave van het redelijk deel van het geconsigneerde voorschot (art. 972, § 2, zevende lid, 6° Ger.W.). De verantwoording lijkt terecht: indien dit niet zou zijn opgenomen in de wet, zou dit kunnen leiden tot “nieuwe geschillen in het geschil”, wat te betreuren valt. De uitbetaling van het ereloon en de voorschotten zou bijgevolg een debat worden en zittingen

over dat onderwerp vergen. In dat geval zouden ofwel de werkzaamheden van de deskundige worden onderbroken en opgeschort, ofwel de deskundige de werkzaamheden vooraf dienen te financieren.²¹

De toevoeging van “de partij of partijen die daartoe gehouden zijn” geldt bijvoorbeeld wanneer de partij(en) het geconsigneerde voorschot op een door hem (hen) bepaalde bankrekening heeft (hebben) gestort.

De bepaling van de termijn voor de datum van de aanvang van de eerste werkzaamheden wanneer er geen installatievergadering werd gehouden, wordt van acht naar vijftien dagen gebracht (art. 972, § 1, vierde lid Ger.W., gewijzigd door art. 23 van het wetsontwerp). Acht dagen werd immers als te kort ervaren, omdat de deskundigen afhangen van de agenda van alle partijen en hun raadslieden.²²

Een aantal vermeldingen die vroeger optioneel waren in de beslissing tot deskundigenonderzoek, wanneer geen installatievergadering wordt gehouden, worden nu verplicht, evenwel na eventuele contactneming met de deskundige (art. 972, § 2, achtste lid Ger.W., aldus gewijzigd ingevolge art. 23 van het wetsontwerp). Het betreft de eventuele noodzaak een beroep te doen op technische raadgevers, de raming van de kostprijs of tenminste de manier waarop deze wordt berekend, de bepaling betreffende het eventueel te consignereren voorschot, de bepaling betreffende het eventueel vrij te geven deel van het geconsigneerde voorschot en de termijn van de neerlegging van het eindverslag.

De andere elementen (plaats, dag en uur verdere werkzaamheden, termijn opmerkingen op voorlopig advies en eventuele aanpassing opdracht) blijven facultatief, vermits deze door de deskundige zelf kunnen worden bepaald in samenspraak met de partijen en hun raadslieden.

¹⁷ Amendement 39, TERWINGEN en DE SCHAMPELAERE, *Parl.St. Kamer 2009-10*, nr. 2161/004, p. 21.

¹⁸ M.v.T., *Parl.St. Kamer 2008-09*, nr. 2161/001, p. 51.

¹⁹ Cf. GwH 24 februari 2009, *Ius & Actores*, 2009, p. 135, inz. B.9.1 en B.9.2. Samen met dat arrest is een noot van D. MOUGENOT

gepubliceerd, “Aspects financiers de l’expertise judiciaire et sanction pénale – la Cour constitutionnelle valide la réforme”.

²⁰ Amendement 19, DEOM c.s., *Parl.St. Kamer 2009-10*, nr. 2161/004, p. 11.

²¹ *Ibid.*

²² M.v.T., *Parl.St. Kamer 2008-09*, nr. 2161/001, p. 49.

Partijen krijgen ingevolge deze wetswijziging de mogelijkheid om de kennisgeving van de beslissing tot deskundigenonderzoek op te schorten en later, indien gewenst, een verzoek tot kennisgeving in te dienen, waardoor de opdracht van de deskundige kan worden geactiveerd

5. Inwerkingtreding van het deskundigenonderzoek

Een automatische inwerkingtreding van het deskundigenonderzoek, zoals voorzien in de wetswijziging van 15 mei 2007, was niet steeds gewenst. In de parlementaire voorbereiding worden daarvoor diverse redenen aangehaald²³:

- partijen kunnen aan onderhandelingen bezig zijn, waardoor de uitvoering van een deskundigenonderzoek kan worden vermeden;
- een effectieve tussenkomst van de deskundige kan een minnelijke regeling in de weg staan;
- door de loutere vraag tot aanstelling van een deskundige kan een regeling tussen partijen eventueel worden geactiveerd;
- de aanstelling van een deskundige kan door partijen ten subsidiaire of behoudende titel worden gevraagd;
- de opportuniteit om de deskundige daadwerkelijk zijn werkzaamheden te laten aanvangen kan soms in twijfel worden gesteld (bv. bij huurschade).

Partijen krijgen ingevolge deze wetswijziging de mogelijkheid om de kennisgeving van de beslissing tot deskundigenonderzoek op te schorten en later, indien gewenst, een verzoek tot kennisgeving in te dienen, waardoor de opdracht van de deskundige kan worden geactiveerd (aanvulling art. 972, § 1, tweede lid Ger.W., ingevolge art. 23 van het wetsontwerp).

6. Enkele procedurele verbeteringen in de relatie deskundige – partijen

Partijen dienen voortaan hun stukken acht dagen vóór de installatievergadering (art. 972bis § 1, tweede lid Ger.W., gewijzigd door art. 24 van het wetsontwerp) – termijn die overigens steeds door de rechter kan worden ingekort, ingevolge art. 973, § 1, tweede lid Ger.W. – aan de deskundige te overhandigen, zodat deze met kennis van zaken kan oordelen over de omvang, de moeilijkheidsgraad, enz. van het dossier.

De Subcommissie ‘deskundigenonderzoek’ van het IAB en het IBR had voorgesteld²⁴ om deze termijn van acht dagen naar analogie op te leggen, indien er geen installatievergadering wordt gehouden, vermits de wet dan voorziet dat de bundels dienen te worden overhandigd op de eerste werkvergadering. Dit voorstel werd echter niet weerhouden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, die van mening was dat de werking van het deskundigenonderzoek hierdoor zou worden vertraagd.²⁵

In de tekst van de wet vóór de wetswijziging van 15 mei 2007 was opgenomen dat de deskundige ook andere vragen dan deze bepaald in het aanstellingsvonnis, mocht beantwoorden.

Door de wetswijziging van 15 mei 2007 dienden de partijen zich eerst tot de rechter te wenden om een uitbreiding van de opdracht van de deskundige te verkrijgen.

Nu keert men terug naar de situatie van vóór 15 mei 2007, namelijk dat de deskundige opnieuw advies mag geven over andere punten, die niet nader bepaald zijn in het aanstel-

²³ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 48.

²⁴ Amendement 24, TERWINGEN C.S., *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p.13.

²⁵ Verslag LANDUYT, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/006, p. 34.

lingsvonnis.²⁶ De minister van Justitie verklaarde in dit verband in de Kamer van Volksvertegenwoordigers dat de deskundige zijn opdracht niet te letterlijk mag opnemen.²⁷ Dit houdt in dat de opdracht van de deskundige in gezamenlijk overleg met de partijen gemakkelijker kan worden uitgebreid.

Overeenkomstig het gewijzigde eerste lid van artikel 976 Ger.W. (art. 976, eerste lid Ger.W. aldus gewijzigd door art. 27 van het wetsontwerp) bedraagt de redelijke termijn waarbinnen de partijen hun opmerkingen moeten maken bij het voorlopig advies van de deskundige in principe ten minste vijftien dagen.²⁸ Deze termijn kan worden ingekort of verlengd indien:

- de rechter vooraf in zijn aanstellingsvonnis of in de beschikking opgesteld na de installatievergadering een andere termijn heeft vastgesteld;
- de deskundige oordeelt dat de aard van het geschil een andere termijn noodzaakt (ongewijzigd);
- de rechter nadien een andere termijn oplegt;
- de deskundige oordeelt in zijn voorlopig advies dat er bijzondere omstandigheden zijn die een andere termijn rechtvaardigen.

Op vraag van de Subcommissie ‘deskundigenonderzoek’ werd aan artikel 976 Ger.W. een nieuw derde lid toegevoegd dat voorziet dat de deskundige aan de rechter de toestemming kan vragen om nieuwe verrichtingen uit te voeren wanneer hij de opmerkingen van partijen laattijdig ontvangt en de behandeling ervan toch onontbeerlijk acht (art. 976, derde lid Ger.W. aldus ingevoegd door art. 27 van het wetsontwerp).

De Subcommissie vroeg zich af wat de deskundige moet doen indien hij na het verstrijken van de termijn toch nog opmerkingen van partijen ontvangt. De wetswijziging van 15 mei 2007 vermeldde enkel dat hij geen rekening diende te houden met deze opmerkingen. Nochtans kunnen deze opmerkingen fundamenteel of volledig nieuw zijn en de

laattijdigheid ervan zou te wijten kunnen zijn aan overmacht.

De procedure van het verzoek tot verlenging van de termijn voor de neerlegging van het eindverslag wordt verder uitgewerkt (art. 974, § 2, eerste lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 26 van het wetsontwerp). Er wordt nu duidelijk in de wet opgenomen dat de verlenging van de termijn voor de indiening van het eindverslag door de deskundige op een gemotiveerde wijze – ongewijzigde *conditio sine qua non* – dient te worden aangevraagd, vóór het verstrijken daarvan. Hiermee eindigt de polemiek omtrent het tijdstip van aanvraag van verlenging van termijn, daar sommige rechtspraak en rechtsleer van oordeel was dat dit ook erna kon.²⁹

Het oorspronkelijke ontwerp vermeldde dat de deskundige de aanvraag tot verlenging moest doen per gewone brief. Gezien de moderne communicatiemiddelen, zoals fax en e-mail, werd deze zinsnede geschrapt.³⁰

De griffier geeft binnen de vijf dagen kennis aan de partijen van het verzoek tot verlenging van de termijn voor de indiening van het eindverslag. Deze termijn blijft ongewijzigd. Nieuw is dat de partijen hun eventuele opmerkingen hierop binnen de acht dagen kunnen bezorgen. Hoewel niet expliciet in de wet bepaald, dienen deze opmerkingen rechtstreeks aan de rechter te worden overgemaakt, vermits onzes inziens door de aflevering van het eindverslag de taak van de deskundige is beëindigd. De rechter beslist of de partijen worden gehoord. Op die manier kan de rechter een onnodige verzwaring van het deskundigenonderzoek en bijgevolg van de gehele procedure vermijden.³¹ De verschijning van de partijen, hun raadslieden en de deskundige vindt plaats binnen de maand in de raadkamer overeenkomstig artikel 973, § 2, vierde lid Ger.W.

In geval van een verzoening (art. 977, § 2, derde lid Ger.W., ingevoegd ingevolge art. 28 van het wetsontwerp) en bij de neerlegging van het eindverslag (art. 978, § 2, derde lid

²⁶ Art. 962, derde lid Ger.W., aangevuld door art. 20 van het wetsontwerp, amendementen 16 en 38, VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 9 en 21.

²⁷ Verslag LANDUYT, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/006, p. 30.

²⁸ Amendementen 25 en 34, DEOM c.s., *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 14 en 19.

²⁹ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 52.

³⁰ Amendement 21, VAN CAUTER, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 12; Verslag Kamer, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/005, p. 35.

³¹ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 52.

Ger.W., ingevoegd ingevolge art. 29 van het wetsontwerp) moet de deskundige geen stukken en nota's meer neerleggen ter griffie. Een regeling via neerlegging ter griffie is te formalistisch en biedt immers geen directe meerwaarde.³² Deze bundels kunnen nu rechtstreeks weer worden overgemaakt aan de partijen. Deze handelwijze is praktischer en ook kostenbesparend. De wijze waarop dit dient te gebeuren, wordt aan de partijen en de deskundige overgelaten.

7. Horen en verslaggeving van de deskundige en/of technische raadgevers

De mogelijkheid om de deskundige te horen ter zitting wordt uitgebreid.

Teneinde het recht op tegenspraak te waarborgen, moeten partijen en hun raadslieden voortaan worden opgeroepen, wanneer een deskundige ter zitting wordt gehoord (art. 985, eerste lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 31 van het wetsontwerp). Dit was reeds voorzien in het oude artikel 987 Ger.W., maar was weggefallen met de wijzigingen aangebracht door de Wet van 15 mei 2007.

Er wordt eveneens voorzien dat de deskundige, indien hij het nuttig acht, een kopie van de stukken die hij zal gebruiken bij zijn verhoor *vooraf* ofwel ter griffie kan neerleggen ofwel aan de partijen of hun raadslieden kan bezorgen (art. 985, tweede lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 31 van het wetsontwerp). Deze wijziging is een gevolg van de opmerking van de Raad van State om onnodige vertragingen in de procedure te voorkomen.³³

Deze stukken worden uiterlijk na het verhoor neergelegd ter griffie. Partijen of hun raadslieden kunnen deze stukken steeds ter griffie raadplegen (art. 985, tweede lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 31 van het wetsontwerp). De overige bepalingen met betrekking tot het horen van een deskundige blijven ongewijzigd.

In het oude artikel 987 werd bepaald dat het horen van de technische raadgevers onder dezelfde voorwaarden als het horen van de deskundige plaatsvond. Deze bepaling werd door de wetswijziging van 15 mei 2007 weggelaten. Nochtans blijft een gelijke procedure voor het horen van de technische raadgevers gewenst, met uitzondering van de eedaflegging en begroting van het ereloon.³⁴

Nieuw is evenwel dat (nieuw zesde lid van art. 985 Ger.W., aldus gewijzigd door art. 31 van het wetsontwerp):

- het verzoek tot het horen van technische raadgevers voortaan niet alleen kan uitgaan van de partijen, maar ook van de deskundige, zodat ook de technische raadgevers van de deskundige kunnen worden gehoord³⁵;
- bij het horen van de technische raadgevers, de partijen en hun raadslieden tevens ter zitting worden opgeroepen en zij zich eveneens van hun stukken mogen bedienen.

Een kopie van deze stukken kan vooraf aan de partijen of hun raadslieden worden overgemaakt of uiterlijk na het verhoor ter griffie worden neergelegd, waar ze kunnen worden geraadpleegd door de partijen of hun raadslieden.

De verklaringen van de technische raadgevers worden opgenomen in een proces-verbaal.³⁶

Sinds de wetswijziging van 15 mei 2007 is er onduidelijkheid ontstaan omtrent de formulering van artikel 986 Ger.W. Meer bepaald rees de vraag of een rechter in een bepaalde zaak een deskundige kan aanwijzen enkel om tijdens de zitting mondeling verslag uit te brengen.

Het antwoord op deze vraag lijkt positief. De rechter kan nu zonder twijfel een deskundige aanduiden die aanwezig moet zijn bij een onderzoeksmaatregel die hij heeft bevolen om technische toelichting te verschaffen.

Een bijkomende wijziging betreft de nieuwe verplichting voor de deskundige om zijn stukken na de tussenkomst ter

³² M.v.T., *Parl.St. Kamer* 2008-09, nr. 2161/001, p. 53.

³³ Advies Raad van State, *Parl.St. Kamer* 2008-09, nr. 2161/001, p. 100.

³⁴ M.v.T., *Parl.St. Kamer* 2008-09, nr. 2161/001, p. 54.

³⁵ Amendement 27, NYSSSENS c.s., *Parl.St. Kamer* 2009-10, nr. 2161/004, p. 15.

³⁶ Amendement 41, TERWINGEN, *Parl.St. Kamer* 2009-10, nr. 2161/004, p. 23.

griffie neer te leggen, waar de partijen of hun raadslieden er inzage van kunnen nemen (invoeging in het tweede lid van art. 986 Ger.W. ingevolge art. 32 van het wetsontwerp).

Als de rechter niet voldoende opheldering vindt in het oorspronkelijk verslag kan hij een aanvullend onderzoek door dezelfde deskundige bevelen of een volledig nieuw onderzoek door een andere deskundige gelasten (art. 984 Ger.W.). Dit blijft ook na de wetswijziging van 30 december 2009 onverkort gelden.

Ingeval de door de rechter aangeduide partij nalaat het te consigner en voorschot te betalen, kan de meest gereede partij dit voorschot in consignatie geven

Bij aanstelling van een nieuwe deskundige worden de gewone regels van het deskundigenonderzoek gevolgd.

Indien de rechter evenwel een aanvullend onderzoek beveelt, betekent dit enkel een uitbreiding van de opdracht van de deskundige. De Subcommissie 'deskundigenonderzoek' van het IBR en het IAB had de opmerking geformuleerd dat in dergelijk geval zou moeten worden bepaald dat de rechter de modaliteiten van de consignatie en vrijgave van het voorschot en de termijn van neerlegging van het eindverslag dient op te nemen in zijn beslissing. Hiermee werd echter, tot onze spijt, geen rekening gehouden door de wetgever.³⁷

³⁷ Art. 987, tweede en vijfde lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 33 van het wetsontwerp, ingevolge amendement 30, DEOM c.s., *Parl.St.*

8. Consignatie van de voorschotten

De Koning kan, mocht dit noodzakelijk blijken, de modaliteiten van de consignatie nader bepalen, teneinde eventuele toekomstige problemen inzake de consignatie van het voorschot op kosten en erelonen op te vangen, zodat dit later geen bijkomende wetswijziging vraagt (art. 987, eerste lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 33 van het wetsontwerp).

De deskundige moet de rechter inlichten indien zijn ereloon onderworpen is aan de btw. In bevestigend geval dient de rechter bij het vrijgeven van het voorschot expliciet te bepalen of het vrijgegeven bedrag te verhogen is met de btw (art. 987, derde lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 33 van het wetsontwerp). De deskundige dient hierover, in zijn belang, dan ook te waken dat dit effectief gebeurt.

Voortaan geeft de betalende partij (= in principe de door de rechter aangeduide partij(en)) in de plaats van de griffie of de kredietinstelling kennis van de consignatie aan de deskundige en bezorgt de partij hem een bewijs van betaling (art. 987, vierde lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 33 van het wetsontwerp).

Ingeval de door de rechter aangeduide partij nalaat het te consigner en voorschot te betalen, kan de meest gereede partij dit voorschot in consignatie geven. Het is dan deze partij die de deskundige op de hoogte brengt van de betaling en het effectief bewijs daarvan levert.³⁷

Bij de wetswijziging van 15 mei 2007 werd vergeten te voorzien dat de kredietinstelling het vrijgegeven deel van het geconsigneerde voorschot naar de deskundige mag doorstorten. Enkel de griffie diende dit te storten. Deze vergetelheid in de wet wordt nu hersteld (correctie art. 987, zesde lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 33 van het wetsontwerp).

Artikel 988 Ger.W. werd ongewijzigd overgenomen, behoudens een taalcorrectie. Dit artikel regelt de procedure wanneer de deskundige vaststelt dat het voorschot of het

Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 18 en amendement 35, NYSSENS c.s., *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 20.

vrij te geven deel van het voorschot onvoldoende is. De deskundige dient in dit geval de rechter bij gewone brief te verzoeken voor een consignatie van een bijkomend voorschot of voor de verdere vrijgave ervan. De griffier dient de partijen en hun raadslieden op te roepen om te verschijnen in de raadkamer, waarna de rechter een uitspraak binnen de acht dagen dient te doen. De Subcommissie ‘deskundigenonderzoek’ van het IAB en het IBR maakte hieromtrent

Anderzijds kan de deskundige zijn opdracht schorsen of uitstellen, zodat hij niet meer kosteloos dient te werken, voor zover de rechter uiteraard een voorschot en een vrijgave van een deel ervan heeft bepaald

schriftelijk de opmerking aan de Commissie voor de Justitie dat deze procedure te zwaar is en te lang duurt, zodat er kostbare tijd verloren zal gaan.

De Raad van State formuleerde hierover trouwens een gelijkaardige opmerking, die niet door de regering werd gevolgd: “De Raad van State wijst erop dat in die bepaling niets staat over de procedure die gevolgd moet worden, zodat het gemene recht van artikel 973 van het Gerechtelijk

Wetboek van toepassing is. Gaat het hier niet om een verregaand formalisme, gezien het soort voorval?”^{38, 39}

Verdere vrijgave is slechts mogelijk voor reeds uitgevoerde werkzaamheden (ongewijzigd derde lid van art. 988 Ger.W.) en niet voor te verrichten werkzaamheden of nadien te maken kosten. De deskundige mag geen gevaar lopen indien de partijen later onvermogen zouden zijn en niet zouden kunnen betalen. Met deze opmerking werd evenmin rekening gehouden.

De wetwijziging van 15 mei 2007 vermeldde dat de rechter bij niet-tijdige consignatie daaruit de nodige conclusies kon trekken, zonder te bepalen welke deze conclusies dan wel waren.

Nu wordt daaraan toegevoegd dat de rechter op verzoek van de meest gerede partij een bevel tot tenuitvoerlegging kan geven ten belope van het bedrag dat hij vaststelt (art. 989, eerste lid Ger.W., aangevuld door art. 35 van het wetsontwerp) en dat – belangrijk – de deskundige desgevallend zijn opdracht mag schorsen⁴⁰ of uitstellen totdat hij op de hoogte gebracht is van de consignatie van het voorschot (art. 989, derde lid Ger.W., aangevuld door art. 35 van het wetsontwerp). Dit zijn opmerkelijke verbeteringen in het voordeel van de deskundige.

Eenzijds wordt de consignatie afdwingbaar. Gecombineerd met de bepaling dat de meest gerede partij, indien de door de rechter aangeduide partij in gebreke blijft, eventueel de consignatie van het voorschot mag verrichten (aangevuld art. 987, tweede lid Ger. W.), krijgt de deskundige meer zekerheid dat de door de rechter opgelegde consignatie van het voorschot zal gebeuren.

Bovendien volgt de procedure deze van artikel 973 Ger.W. (de zaak blijft aanhangig bij de rechter die de onderzoeks-

³⁸ Vergelijk, voor een minder verregaand formalisme, met het ontworpen art. 972, § 1, met betrekking tot de vervanging van de deskundige wanneer de door de rechter aangewezen deskundige zijn opdracht weigert; in dat geval zou evenwel gepreciseerd kunnen worden dat, indien de partijen of één daarvan opmerkingen maken binnen de opgegeven termijn, de griffie de partijen en de deskundige

oproept, zoals in art. 973, § 2 Ger.W. staat (voorstel gedaan door D. MOUGENOT en O. MIGNOLET, *o.c.*, p. 257, nr. 79). Een variant zoals die welke voortvloeit uit het ontworpen art. 974, § 2, is ook denkbaar.

³⁹ Advies Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 100.

maatregel heeft bevolen) en zal tegen de gewezen beschikking noch verzet noch hoger beroep kunnen worden aangetekend (*cf.* art. 963 Ger.W.).⁴¹

Anderzijds kan de deskundige zijn opdracht schorsen of uitstellen, zodat hij niet meer kosteloos dient te werken, voor zover de rechter uiteraard een voorschot en een vrijgave van een deel ervan heeft bepaald.

Een gelijkaardige bepaling werd echter niet expliciet opgenomen voor het bijkomend voorschot, waardoor de vraag kan worden gesteld of dit hier ook geldt.

9. Begroting van de kosten

In de versie van de Wet van 15 mei 2007 was voorzien dat de partijen binnen de vijftien dagen aan de rechter schriftelijk moesten meedelen of zij het eens waren met de gedetailleerde staat van kosten en erelonen van de deskundigen. Meestal deden de partijen dit niet, met het gevolg dat de rechter de deskundige en de partijen diende op te roepen in de raadkamer, overeenkomstig artikel 973, § 2 Ger.W.

Om deze zware procedure te vermijden, wordt nu gesteld dat (art. 991, § 1 Ger.W., aldus gewijzigd door art. 36 van het wetsontwerp):

- de partijen, na de neerlegging van de gedetailleerde staat van kosten en erelonen door de deskundige ter griffie, dertig dagen de tijd krijgen om te reageren;
- indien de partijen binnen deze termijn niet reageren om de kosten en het ereloon van het bedrag van de deskundige te betwisten, er wordt van uitgegaan dat zij het met dit bedrag eens zijn.

Een mogelijk stilzwijgende instemming met de staat van kosten en erelonen wordt aldus in de wet opgenomen om de vele taxaties te vermijden.

Enkel indien partijen binnen deze dertig dagen de gedetailleerde staat betwisten en hun standpunt met redenen omkleden, dient de rechter een oproeping in de raadkamer te gelasten (art. 991, § 2, eerste lid Ger.W., aldus gewijzigd door art. 36 van het wetsontwerp).

Op basis van de toevoeging in de wet van “hun standpunt met redenen omkleden”, kan de rechter nog oordelen of een oproeping in de raadkamer noodzakelijk is.

Een mogelijk stilzwijgende instemming met de staat van kosten en erelonen wordt aldus in de wet opgenomen om de vele taxaties te vermijden

In de versie van de Wet van 15 mei 2007 stond dat de rechter bij de opstelling van de begroting hoofdzakelijk rekening hield met de zorgvuldigheid en de kwaliteit van het geleverde werk en de nakoming van de termijnen.

De oude criteria ter begroting van het ereloon worden nu opnieuw ingevoerd. Dit betekent dat de rechter daarenboven ook rekening kan houden met de moeilijkheidsgraad van het werk, de duur van het werk, de hoedanigheid van de deskundige en de waarde van het geschil.

⁴⁰ “Schorsen” toegevoegd ingevolge amendement 42, TERWINGEN, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/004, p. 23.

⁴¹ Advies Raad van State, *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 101.

Een kleine vergelijking met de toepasselijke bepalingen voor de accountant en de bedrijfsrevisor:

- artikel 28 van het koninklijk besluit van 1 maart 1998 tot vaststelling van het reglement van plichtenleer der accountants stelt dat het bedrag van het ereloon van de accountant moet worden vastgesteld in functie van de aard, het belang, de complexiteit, de omvang en de reikwijdte van de opdracht, daarbij rekening houdend met de verantwoordelijkheid die de accountant op zich neemt en met de bijzondere kwalificaties;
- artikel 23 van het koninklijk besluit van 10 januari 1994 betreffende de plichten van de bedrijfsrevisoren schrijft voor dat het bedrag van het ereloon van de bedrijfsrevisor moet worden bepaald in functie van de complexiteit van de opdracht, de aard, de reikwijdte en de omvang van de prestaties die, in naleving van de normen van het Instituut, vereist zijn.

De gangbare praktijk van de voorlegging door de deskundige van de begroting van de kosten en erelonen aan de kredietinstelling voor de uit- of terugbetaling wordt nu in de wet ingeschreven (gewijzigd eerste lid van art. 991bis Ger.W. ingevolge art. 37 van het wetsontwerp).

10. Verzoening van de partijen

Wetsontwerp nummer 2161/001 vermeldde dat deze verzoening door de deskundige schriftelijk dient te worden vastgesteld.

In de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd de opmerking gemaakt dat de deskundige vaak geen jurist is, waardoor het aangewezen is dat de partijen en hun raadslieden, en niet de deskundige, het verzoeningsakkoord zouden opstellen.⁴²

Daarmee rekening houdend wordt nu expliciet bepaald dat een verzoening schriftelijk dient te worden vastgelegd

(wijziging van het tweede lid van § 1 van art. 977 Ger.W., ingevolge art. 28 van het wetsontwerp), waardoor een opstelling van het contract van verzoening door de raadslieden van de partijen mogelijk wordt.

Deze nieuwe schriftelijke vaststelling sluit ook aan bij de door artikel 977, § 2, tweede lid Ger.W. opgelegde neerlegging van deze vaststelling ter griffie en de overmaking ervan aan partijen en hun raadslieden.⁴³

Conclusie

De Wet van 30 december 2009 heeft heel wat wijzigingen aangebracht aan het deskundigenonderzoek. De ingeslagen weg om de procedure van het deskundigenonderzoek minder formalistisch te maken werd voortgezet. De beperkte tussenkomsten van de deskundigen werden in dit verband verder uitgebreid.

Er werden belangrijke verbeteringen voor de deskundige ingevoerd zodat deze in de meeste gevallen zeker is van honorering vooraleer hij zijn opdracht aanvangt of voortzet.

Ook aan de partijen worden bepaalde toegevingen gedaan. Zo kunnen zij onder andere de deskundige, net zoals vóór de wetswijziging van 15 mei 2007, zelf voorstellen.

De actieve rol van de rechter wordt verder benadrukt. De griffie wordt ontlast van bepaalde werkzaamheden. Dus voor iedereen wat wils.

Op te merken valt dat, in tegenstelling tot de wetswijziging van 15 mei 2007, er nu geen overgangsbepalingen in de wet werden opgenomen, zodat alle besproken wijzigingen van kracht werden op de hangende en nieuwe deskundigenonderzoeken in burgerlijke zaken tien dagen na verschijning in het *Belgisch Staatsblad*, met name op 25 januari 2010. ●

⁴² Verantwoording amendement 23, DEOM, Verslag LANDUYT, *Parl.St.* Kamer 2009-10, nr. 2161/006, p. 37.

⁴³ M.v.T., *Parl.St.* Kamer 2008-09, nr. 2161/001, p. 53.